

LÆRERVEJLEDNING

Hæftet er opbygget som en fortløbende historie om kejser Augustus og hans familie. Vi hører, hvordan en dag i den romerske kejsers liv ser ud i år 8 f.Kr.

Teksten er skrevet i et levende, letlæseligt og informativt sprog, som suppleres af illustrationer, faktabokse, ord-forklaringer, tidslinjer, stamtræ, mm.

Illustrationerne har uddybende forklaringer.

Målgruppen for materialet er 3.-6. klasse.

Materialet er lavet som forberedende eller supplerende læsestof til en specielt tilpasset omvisning om Augustus og det tidlige romerrige på Ny Carlsberg Glyptotek. Ved denne omvisning, der vil være dialogbaseret, kan eleverne få mulighed for at se de genstande, de har læst om, samt benytte deres viden fra hæftet. De vil desuden kunne stille spørgsmål, røre ved romerske genstande og iklæde sig kopier af rigtigt romersk tøj.

Ønsker man ikke at benytte sig af omvisningen, er klassebesøg, hvor læreren selv underviser, også velkomne.

Der lægges vægt på de kompetencer, som eleverne i denne aldersgruppe ifølge de Fælles Mål 2009 skal tilegne sig. Eleverne vil blive indført i en overordnet kronologi, der efter lærerens skøn kan gøres mere eller mindre absolut. Der vil indgå opgaver og problemstillinger, der kan bruges til diskussioner eleverne imellem, og der vil blive lagt op til diskussioner om kildekritik.

Desuden vil der blive lagt vægt på den romerske kulturs betydning for Danmark i Jernalderen og for det moderne Europa.

Hæftet er centreret omkring historieundervisningen, men lægger op til et samarbejde med religion. Her skal specielt fremhæves romernes mange guder, samt den tidligste kristendom, der opstod under kejser Augustus.

Formål:

- at eleverne får kendskab til en central epoke i verdenshistorien
- at give eleverne kendskab til en fremmed kultur ved hjælp af arkæologiske levn
- at eleverne får en forståelse for, hvordan romerriget har præget den europæiske historie
- at eleverne kan perspektivere den beskrevne periode til deres egen samtid og hverdag
- at give eleverne et indtryk af kejser Augustus og hans nærmeste familie
- at forberede eleverne bedst muligt til et undervisningsforløb på Glyptoteket af ca. 1 times varighed.

KOMMENTARER OG BAGGRUNDSSTOF TIL HÆFTET OM AUGUSTUS

1. Augustus - Kort fortalt

Augustus

Augustus' forældre var Atia, en niece til Julius Caesar, og Gaius Octavius. Han blev født den 24. september 63 f.Kr. og fik samme navn som sin far og farfar. Siden skiftede han navn flere gange. For nemheds skyld er han dog kaldt Augustus, et tilnavn han fik i 27 f.Kr., gennem hele dette hæfte.

Augustus' familie var af ridderstanden, men hans far giftede sig ind i senatorstanden og blev i 61 f.Kr. praetor og medlem af det romerske senat. Smædeskrifter forfattet af Augustus' fjende Marcus Antonius påstår, at Augustus nedstammer fra møntslåere og rebflettere.

Kilder til Augustus' liv og virke

Der findes flere kilder til Augustus' liv og den tid, han levede i. Fra hans levetid kan nævnes Res Gestae, der er forfattet af Augustus selv, Nikolaus fra Damaskus, samt Strabon. Efter hans død var der også flere, der skrev om ham. De vigtigste var Sueton, Plutarch, Tacitus og Dio Cassius.

Specielt Sueton er blevet benyttet flere gange i dette hæfte. Hans udtalelser skal dog imødegås med en sund kritik, da han ikke skelnede mellem gode og dårlige kilder, men nok svarede til nutidens sladderpresse. Dette er vigtigt at holde eleverne for øje og kan eventuelt lægge op til diskussioner om kildekritik.

Augustus' adoptivfader, Caesar

Augustus blev som ung adopteret af Julius Caesar, og hans første offentlige optræden var til Caesars søsters begravelse. Adoptionen gjorde Augustus til Caesars personlige arving, og sandsynligvis på grund af dette anså Augustus det for sin opgave at hævne Caesar, da denne blev myrdet i senatet i 44 f.Kr.

Mordet skete, fordi senatorerne mente, at Caesar havde for meget magt, og at det var steget ham til hovedet. De ønskede ikke en konge, men ville opretholde republikken.

Caesar var ikke den første kejser, men diktator på livstid. Han banede på mange måder vejen for Augustus, der blev den første kejser, men fejlede selv i processen. Det er vigtigt at gøre denne forskel klart for eleverne, der har tendens til at tro, at Caesar var den første kejser.

Augustus' regeringstid

Augustus prøvede gennem hele sin regeringstid (31 f.Kr.-14 e.Kr.) at fremstå som en slags landsfader for romerne. Hans højeste prioritet var at skaffe fred og orden efter de mange borgerkrige, riget havde lidt under. Han byfornyede Rom og iværksatte et strengt reformprogram for at højne moralen i Rom. Som konsekvens af netop dette reformprogram sendte han både sin datter og datterdatter, begge med navnet Julia, i eksil for promiskuøsitet. Udenrigspolitisk var Augustus meget ekspansiv: Han indlemmede bl.a. Egypten og flere lande i Lilleasien i det romerske rige.

Augustus og familien

Augustus blev først gift med Claudia i 43 f.Kr. for at besegle en politisk alliance. Ægteskabet var dog ikke succesrigt, og han lod sig derfor skille for at gifte sig med Scribonia i stedet. Med hende fik han datteren Julia, der skulle blive hans eneste barn. Heller ikke dette ægteskab gik dog godt, og igen lod Augustus sig skille med den begrundelse, at Scribonia havde en utiltalende personlighed, ifølge Sueton.

Augustus' sidste kone blev Livia, der dels var et politisk klogt valg, da hun gav forbindelse til den gamle claudiske slægt, men derudover skal hun og Augustus også have været meget forelskede. Livia var egentligt gift til anden side, men blev skilt, så hun kunne gifte sig med Augustus. Det skabte en del røre, at hun under skilsmissen var gravid med sin første mands barn, men det synes ikke at have været et problem for hverken hende eller Augustus. Trods det faktum, at både Livia og Augustus havde børn fra tidligere ægteskaber, kom der intet afkom ud af deres ægteskab. Augustus måtte derfor ty til sin datter Julias børn, Gaius og Lucius, da han skulle finde sig en arving. Desværre døde drengene tidligt (Onde tunger mener, at det var Livia, der forgav dem), og det endte med, at Livias søn Tiberius fra hendes tidligere ægteskab blev den næste kejser.

Ifølge Sueton kunne Augustus ikke udstå sin adoptiv søn Tiberius, og han var derfor den absolut sidste udvej, da alle andre arvinger var døde eller faldet i unåde.

Augustus og romerne i Norden

Romerne synes at have haft et meget ambivalent forhold til de nordlige barbarstammer, der på den ene side ses som ædle og på den anden side som et krigerisk og primitivt naturfolk.

Augustus var meget interesseret i at få mere viden om nordboerne og sendte derfor Tiberius, der var hans adoptiv søn, med et skib mod nord. Efter sigende skal dette skib være nået helt op til spidsen af Jylland.

Augustus prøvede at ekspandere mod nord. Han rykkede den nordlige grænse helt frem til Donau og havde også større planer for erobringer i dette område. Disse fik dog en brat ende ved det store nederlag i Teutoburgerskoven i 9 e.Kr., hvor mere end 30.000 romere blev slået ihjel.

Den tidligste kristendom

Der vides ikke meget om kristendommen i de allertidligste år. Man regner med, at religionen kom til Rom i Tiberius' regeringstid (14-37 e.Kr.). Kun fra Bibelen selv kender vi til den jødiske sekt, der skulle gå hen og blive en af verdens største religioner.

Augustus' død

Augustus blev meget gammel som en af de få af kejserne fra den julio-claudiske familie. Præcis hvad han døde af er usikkert, men onde tunger beskylder Livia for at have forgiftet ham, fordi han ikke døde hurtigt nok for hendes smag. Hun ville nemlig have sin søn på tronen i stedet.

Romerriget efter Augustus

Med Augustus og Livia blev det julio-claudiske kejserdynasti grundlagt. Det var et dynasti, der skulle komme til at fremavle kendte og berygtede kejsere som Caligula, Claudius og Nero.

Efter Augustus' død gik Romerriget videre til hans adoptivsøn, Livias søn, Tiberius. Riget var relativt sikkert på grund af Augustus' gode regeringsår. Alligevel klager specielt Sueton over Tiberius' regeringstid, da kejseren, ifølge Sueton selv, skal have været dekadent og pervers.

2. KOMMENTARER TIL HÆFTETS AFSNIT OG SPØRGSMÅL

Side 4

Tidslinjen viser de vigtigste begivenheder i Augustus' liv og i romerriget på hans tid. Desuden er der tilføjet vigtige fund og begivenheder i Danmark. Dette gøres, så eleverne kan diskutere forskellene på de to lande i jernalderen og for at give et mere samlet blik over perioden.

Side 5-6

1: Som det kan ses på stamtræet giftede Augustus sin datter Julia væk hele tre gange. Ikke fordi hun var forelsket i dem, hun skulle giftes med, men fordi det var smart politisk. Hvad opnåede han ved disse ægteskaber? Ville du finde dig i at blive giftet væk på den måde af dine forældre?

- Augustus opnåede alliancer med vigtige personer i riget, der kunne støtte ham og hjælpe ham i hans politiske karriere.

2: Augustus var kejser. Hvad vil det sige? Har vi nogen kejsere i dag?

- En kejser bestemmer alt, kort sagt.

I vor tid bruges titlen om monarken i Japan. Tidligere har man også haft en kejser i Kina, og Napoleon blev også kaldt kejser. Desuden bliver de herskertitler, der gennem tiden har været brugt i Etiopien, Iran og Korea ofte oversat med ordet "kejser". Ordet "zar" (shah), i øvrigt samme ord som "skak", kommer også af ordet Caesar.

Side 7-8

1: Romernes tøj fortalte om den, der havde tøj på, var rig eller fattig, en vigtig person eller en uden indflydelse. I dag går man ikke i toga eller stola, som de gamle romere gjorde, men har vores tøj alligevel lignende betydninger? Hvad fortæller dit tøj om dig?

- Eleverne leverer selv svarene.

2: I det gamle romerrige havde man slaver til at gøre alle de ting, man ikke selv gad. Ved du, hvad en slave er?

- En slave er en person, der arbejder for sin herre uden at få løn. I romerriget kunne alle blive slaver, hvis de var uheldige nok. Hvis ikke man var født som slave, blev slaver ofte bragt hjem som krigsbytte, men man kunne også sælge sig selv som slave, hvis man havde fået for stor gæld.

Slaver kunne varetage mange forskellige jobs: Der var husslaver, påklædningslaver, køkkenslaver, haveslaver, lærde slaver til undervisning, gladiatorer og meget andet.

3: Augustus var bange for at blive forgiftet og med god grund! Hvorfor skulle man forgifte en kejser?

- Eleverne leverer svarene.

Side 9-10

1: I teksten er der nævnt flere af de romerske guder. Kan du nævne andre?

- Minerva: gudinde for visdom og krig. Venus: gudinde for kærlighed. Mars: krigsgud. Jupiter: den øverste gud.

Juno: gudinde for arnen og ægteskabet. Neptun: gud for havet og jordskælv. Diana: gudinde for vilde dyr og jagt.

Bacchus: gud for vin og fest. Ceres: gudinde for landbrug og frugtbarhed. Apollon: gud for sygdom, spådomme og musik. Luna: månegudinden. Merkur: handel, budskaber. Pluto: dødsuden. m.fl.

Nævner eleverne, at disse navne kender de fra planeterne, er dette helt korrekt. Planeterne er opkaldt efter de romerske guder.

2: Der er flere forskere, der mener, at de nordiske guder i virkeligheden svarer til de romerske og græske. Kan du nævne nogle guder, der minder om hinanden?
- Venus og Freja, Jupiter og Odin, Juno og Frigg, Mars og Tyr osv.

3: Der er ikke mange, der tror på hverken de nordiske eller romerske guder mere. Hvad tror folk på i dag?
- Kristendom, Islam, Jødedom, Buddhisme etc.

Side 11-12

1: Hvilken religion tror du, at Augustus her støder på? Kender du navnet på denne frelser, der er søn af en gud?
- Religionen er kristendommen, og frelseren er Jesus.

2: Jesus er afbilledet på en af de sarkofager, der er her på siden. Hvem af figureerne er han? Begrund dit valg. Hvorfor tror du, at han afbilledes således?

- Jesus er hyrden, der holder sit får. Han afbilledes således, fordi han flere gange i den kristne religion refereres til som den trofaste hyrde, der redder de fortabte lam. Der kan findes flere eksempler på denne allegori i Det nye Testamente, der dog ikke var skrevet på den tid, da denne sarkofag blev fremstillet.

3: I dag ville man afbillede Jesus på korset, lige før han dør. Det gjorde man aldrig i antikken. Hvorfor tror du?
- Man ved ikke, hvorfor Jesus ikke afbilledes på korset i den tidligste kristendom. Måske var billedet for voldsomt? Måske for modsætningsfyldt? Hvad synes eleverne selv?

Side 13-14

1: Augustus kalder de folk, der bor mod nord for barbarer, men hvad er en barbar? Hvad synes du kendetegner sådan en person?
- Eleverne leverer selv svarene.

2: Læs Tacitus' citater om barbarerne mod nord. Tror du, at de passer?
- Eleverne leverer selv svarene.

3: Vi danskere var på Augustus' tid en del af de germanske stammer. Prøv at undersøge, hvordan Danmark så ud, da Augustus var kejser. Havde Augustus ret i, at vi var barbarer?
- Eleverne leverer selv svarene.

Billede 1: (Hobybægrene) Romerne sendte gaver til de vilde nordboere for at holde dem i ro. I en grav på Lolland har man fundet eksempler på sådanne gaver: to meget smukke sølvkopper. Prøv at se på billederne af kopperne her. Hvad forestiller de scener, der er afbildede på dem? Kan du kende nogle af personerne eller måske endda historien?
- Scenerne er taget fra Illiaden og forestiller den trojanske konge Priamos, der beder Achilleus om at få udleveret sin søns lig, samt scenen, hvor Odysseus lokker den magiske bue fra Filoktet.

Nogle arkæologer mener, at Priamos-scenen er en allegori på, hvordan barbarerne bøjer sig for Augustus. I så fald skulle den siddende unge mand være et portræt af Augustus selv.

Side 15-16

1: Gaius og Lucius var med deres pædagog ude og se på kendte personers statuer. Hvad laver du i din hverdag?
- Eleverne leverer selv svarene.

2: Hverken Gaius eller Lucius blev nogensinde kejsere. Lucius døde i år 2 e.Kr. kun 19 år gammel, og Gaius døde i år 4 som 24-årig. I det gamle romerrige var det meget almindeligt, at børn døde tidligt. Hvorfor tror du?
- En af de vigtigste grunde, til at børn døde tidligt, var sygdomme og mangel på god hygiejne. Det sidste gjorde også, at en fødsel var en meget alvorlig affære. Barselsfeber med døden til følge var meget almindeligt.

3: Spørger man Sueton, der var romerrigets sladderkonge, så døde de to prinser dog ikke en naturlig død. Han mente, at det var deres bedstemor Livia, der forgiftede dem, så hendes egen søn Tiberius kunne blive kejser. Hvad tror du?
- Eleverne leverer selv svarene.

Side 17-18

1: I det gamle Rom var statuer og bygninger ikke hvide, sådan som de ofte er det i dag. Specielt skulptur var ofte malet i mange forskellige farver. Dette gjaldt også portrætterne af Augustus og hans familie. Hvorfor tror du, at farverne er væk i dag?

- Mange af farverne er slidt af gennem tiden, men nogle af farverne er også blevet fjernet af eftertiden, da man ikke brød sig om farverne. Man kunne bl.a. fjerne dem ved at bade skulpturerne i syre så farven blev ætset væk. Dette er en praksis, der ikke længere er i brug. I dag prøver vi at bevare farverne og endda genskabe dem.

2: Den romerske forfatter Sueton fortæller bl.a. om Augustus, at han er lille, har sorte tænder og sammenvoksede øjenbryn. Hvordan passer dette med hans portræt?

- Eleverne leverer selv svarene.

3: I dag er vi også glade for portrætter. Det kan være fotos, malerier eller skulpturer. Portrætter skal dog helst ligne den portrætterede. Hvis du skulle lave dit eget romerske portræt, hvordan ville det så se ud? Ville det ligne dig eller ville du ændre noget? Og hvorfor?

- Eleverne leverer selv svarene.

Side 19-20

1: Der er mange ting i nutiden, der enten er inspirerede af romerske opfindelser eller ideer. Kan du nævne nogle?

- Toiletter med skyl, styreformen i USA... etc.

2: Augustus havde flere forskellige ærinder i løbet af en almindelig hverdag. Er der nogle af disse, der minder om, hvad du eller din familie laver?

- Eleverne leverer svarene.

3: Forestil dig en verden uden antikke opfindelser: Det ville være en verden uden læger, uden beton, uden penge, uden tandlæger, uden glas og gulvvarme!

- Eleverne leverer svarene.

/Christina Videbech

©Ny Carlsberg Glyptotek 2013